

[JRET]

Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi
Journal of Research in Education and Teaching

(ISSN: 2146-9199)

<http://www.jret.org/>

Geliş/Received: 18.11.2025 Kabul/Accepted: 23.12.2025/ Yayın

Tarihi (Published): 31.12.2025

Makalenin Türü / Article Type: Research / Araştırma

Doğal Afetlerde Çocuk: Çocuk Resimlerinde Depremi Yaşayan ve Yaşamayan İlkokul Öğrencilerinin Deprem ve Yardımlaşma Algısı

Ayşe Özçınar Bakla¹

Sevcan Kolbasar²

Şengül Mertol İlgar³

Öz

Doğal afetler, özellikle çocuklar üzerinde derin duygusal etkiler yaratabilir. 6 Şubat 2023'te Türkiye'de meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, geniş bir coğrafyada yıkıma yol açarak insan hayatında kalıcı izler bırakmıştır. Literatürde çocukların doğal afetlerden psikolojik olarak etkilendiği ve çizimlerinin onların duygusal dünyasına dair önemli ipuçları sunduğu bilinmektedir. Bu çalışma, ilkokul öğrencilerinin deprem deneyimini resim analiziyle inceleyerek, depremi yaşayan ve yaşamayan çocuklar arasındaki farkları ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ayrıca, okullarda yürütülen "Türkiye Tek Yürek" yardım kampanyasının farkındalık yaratma etkisi incelenmiştir. Amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak, İstanbul Başakşehir'de depremi yaşamamış ve Şanlıurfa Haliliye'de depremi yaşamış 7-10 yaş aralığında 25'er öğrenci çalışma grubunu oluşturmuştur. Çocukların çizimleri betimsel analizle değerlendirilmiş, depremi yaşayan öğrencilerin çizimlerinde yıkım ve olumsuz duygular daha fazla yer alırken, depremi yaşamayan öğrencilerin çizimlerinde yardımlaşma ve umut temaları öne çıkmıştır. Böylece araştırma, afet deneyiminin çocukların sembolik ifade biçimlerine etkisini ortaya koymakta ve "Türkiye Tek Yürek" kampanyasının çocukların çizimlerine yansıyan farkındalık düzeyine dair özgün bulgular sunmaktadır

Anahtar Kelimeler: Deprem, ilkokul, yardımlaşma, resim analizi, Türkiye Tek Yürek

Children in Natural Disasters: Primary School Students' Perceptions of Earthquakes and Cooperation in Children's Drawings: Those Who Experienced an Earthquake and Those Who Did Not

Abstract

Natural disasters can have profound emotional effects, particularly on children. The earthquakes centered in Kahramanmaraş that struck Turkey on February 6, 2023, caused widespread destruction across a large geographical area, leaving lasting scars on human lives. The literature indicates that children are psychologically affected by natural disasters and that their drawings provide important clues about their emotional world. This study aims to examine elementary

¹ Doktora Öğrencisi, İstanbul Cerrahpaşa Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, ayseozcinar@harran.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9618-4603

² Doktora Öğrencisi, İstanbul Cerrahpaşa Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, sevcan.kolbasar@ogr.iuc.edu.tr ORCID: 0000-0003-3650-8263

³ Prof.Dr. İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi Ana bilim Dalı, ilgar@istanbul.edu.tr ORCID: 0000-0002-1930-160X

Doğal Afetlerde Çocuk: Çocuk Resimlerinde Depremi Yaşayan ve Yaşamayan İlkokul Öğrencilerinin Deprem ve Yardımlaşma Algısı

school students' earthquake experiences through drawing analysis, highlighting the differences between children who experienced the earthquake and those who did not. In addition, the awareness-raising effect of the "Turkey as One Heart" aid campaign conducted in schools was examined. Using purposive sampling, 25 students aged 7-10 who did not experience the earthquake in Istanbul Başakşehir and 25 students who experienced the earthquake in Şanlıurfa Haliliye formed the study group. The children's drawings were evaluated using descriptive analysis. The drawings of students who experienced the earthquake contained more destruction and negative emotions, while the drawings of students who did not experience the earthquake featured themes of cooperation and hope. Thus, the research reveals the impact of disaster experience on children's symbolic forms of expression and presents original findings regarding the level of awareness reflected in children's drawings in the "Turkey as One Heart" campaign.

Keywords: Earthquake, primary school, solidarity, drawing analysis, Türkiye Tek Yürek (Turkey as One Heart)

Giriş

Afetler, doğal, teknolojik veya beşerî faktörlerden kaynaklanabilen, bireyler ve topluluklar için önemli fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara yol açan olaylardır (Ergünay, 1996). Bu olaylar günlük hayatı ve faaliyetleri aksatarak kesintilere ve normalleşmenin aksamasına neden olmaktadır. Afetlerin etkisi geniş kapsamlı olabilir, geniş toplulukları etkileyebilir ve insanların yaşamları üzerinde uzun süreli etkiler yaratabilir. Kasırga, deprem ve sel gibi doğal afetlerden endüstriyel kazalar veya terörizm gibi insan kaynaklı olaylara kadar, bu tür olayların sonuçları yıkıcı olabilmektedir. Alp-Himalaya (Akdeniz) kuşağı içinde yer alan Türkiye, kendisini dünyanın en aktif sismik kuşaklarından birinde bulmaktadır. Bu kuşağın yoğunluğu, Şahin ve Sipahioğlu'nun (2002) belirttiği gibi Anadolu'da çok sayıda kırılmaya ve yıkıcı depremlere yol açmıştır. Dünyada, yılda ortalama 120 adet 6.0 ve üzeri büyüklükte deprem meydana gelmektedir (Barka ve diğ., 2000). Şahin'in (1991) vurguladığı gibi depremler, patlama gibi diğer doğal afetlerin yanı sıra önemli hasar ve kayıplara neden olma potansiyeline sahiptir. Deprem, yer kabuğundaki kırılmaların neden olduğu ani sarsıntıların dalgalar halinde yayılarak çevreleri ve yer yüzeyini sarsması olayıdır (Erdem, 1982). Yer kabuğunda biriken enerjinin jeolojik faylar gibi kırıklarda serbest kalması sonucu bölgenin denge yapısını bozan ani sarsıntılar üretilir. MTA'nın Deprem Bölgeleri Haritası'na göre, Türkiye'nin %92'si deprem bölgeleri içinde yer alır. Souran (2003) tarafından belirtildiği gibi nüfusun büyük bir çoğunluğu deprem tehlikesiyle karşı karşıyadır. 1900-2014 yılları arasında Türkiye'yi etkileyen 180 depremde, can ve mal kaybına sebep olarak 96.064 kişinin hayatını kaybettiği ve 778.759 binanın ciddi hasar gördüğü tespit edilmiştir (Bikçe, 2015). Son yaşanan Kahramanmaraş merkezli depremle birlikte bu sayı oldukça artmıştır.

Doğal afetler yaşamış kişiler yıllar sonra bile olayın etkisinden kurtulamayarak psikolojik sorunlar yaşayabilirler (Alkan,1999). Büyük felaketler sonrası acil koşulların, muhtemelen önemli sonuçları olacaktır. Bu nedenle, afetlerin çocuklar üzerindeki psikolojik etkisini de göz önünde bulundurarak, çocuklar için ruh sağlığı hizmetlerinin planlanması ve sunulması gerekmektedir. Çocukları afetler hakkında eğitmek ve onları hazırlık faaliyetlerine dahil etmek önemlidir; fakat süreç içinde ve sonrasında da tanı, derinlemesine çözümlene ve terapi içeren yaşa uygun materyaller,

süreçler geliştirilmeli ve çocuklara bunlar yapıcı sosyal bağlam içinde uygulanmalıdır (Punch, 2002 & Mitchell,2008). Çocukların depremlere verdikleri tepkiler, çocukların diğer oldukça yıkıcı, nispeten ani travmatik olaylara verdikleri tepkilerle pek çok açıdan benzerdir. Bu nedenle, şiddetli bir depremden sonra beklenebilecek tepki türlerinin anlaşılmasını geliştirmek amacıyla, bir dizi afetin ardından çocuklarda travma sonrası stres tepkilerini incelemek ve anlamlandırmak gerekmektedir (Special Education ServisE,1995; Pynoos ve diğ. 1993). 1988 Ermenistan depreminden bir buçuk yıl sonra, depremin olduğu üç ilde yaşayan 231 çocuk üzerinde depremin çocuklara yansıyan şiddetini belirlemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada, çocukların travma sonrası reaksiyonları da değerlendirilmiş, çoğunun, çöken binaların arasında ezilen insanların görüntüleri, sesleri ve kokuları ile yardım çığlıklarının sürekli sıkıntıya neden olduğunu ifade ettiği ortaya konmuştur. Çocuklar, felakete ilgili yenilenen düşünceler, görüntüler ve sesler nedeniyle konsantrasyonlarının kronik olarak kesintiye uğradığını ifade etmişlerdir. Çocuk ve ergen psikiyatristi perspektifinden Türkiye’de deprem felaketinin incelendiği bir çalışmada, çocuklarda akut stres, anksiyete ve uyku bozukluklarının sık rastlandığı raporlanmış; bu durumun okul ortamında öğrenme ve sosyal işlevsellik bakımından etkilerinin olduğu ifade edilmiştir. (Aksu ve Yimrek, 2023). Kahramanmaraş deprem bölgesinde çalışan öğretmenlerin görüşlerinin ele alındığı nitel bir çalışmada ise deprem sonrası okula geri dönüş sürecinde, hem alt yapı hem de psikososyal destek hizmeti gerekliliği bağlamında ciddi ihtiyaçların olduğu, artan öğretmen yükü ile öğrenme gecikmeleri gibi önemli sorunların rapor edildiği görülmüştür (Erol ve Özdemir, 2024).

Doğal afetler genellikle çocuklar, ergenler ve yetişkinler arasında psikopatolojik belirtilerin ve sorunların ortaya çıkmasını tetikleyebileceği şeklinde kabul edilmektedir (Miller ve Başoğlu, 1992; Rubonis ve Bickman, 1991; Ökten ve Kayaalp, 2024). Depremler, sel felaketleri ve benzeri doğal afetler, bu tür olayları yaşayan bireylerde kısa veya uzun vadeli psikolojik etkiler bırakabilmektedir (Alkan, 1999).

Tarihte zaman zaman çok fazla can ve mal kaybına neden olan çok büyük depremlere maruz kalan Türkiye’yi ele aldığımızda, son yıllarda yaşanan en yıkıcı deprem olarak 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli iki büyük depremin meydana geldiğini görmekteyiz. Bölgedeki 11 ili de etkileyen bu depremler büyük yıkıma yol açmış; ciddi oranda can ve mal kaybına sebep olmuştur. Yaşanan bu doğal afet, başta deprem bölgesinde yaşayan insanlar olmak üzere tüm insanlık üzerinde derin izler bırakmıştır. Bu derin izlerin ortaya çıkarılması önem arz etmiş ve çocuklardaki etkisini ortaya çıkarmak için birçok yöntem ve teknik kullanılmıştır. Bunlardan biri de çocukların kendini resim yoluyla ifade etmesidir.

Sanatın ifade edici gücü, insanların duygu ve düşüncelerini en saf, en yalın ve en güçlü şekilde iletmelerine olanak tanır. Sanat, dilin ve sözcüklerin kısıtlamalarından bağımsızdır ve iç dünyamızdaki karmaşık duyguları ve düşünceleri resim, müzik, heykel veya diğer sanat formları aracılığıyla ifade etmemizi sağlar. Sanat yapıtlarının kendisi değil, aynı zamanda sanatın yaratıcı süreci de özgürleştirici

Doğal Afetlerde Çocuk: Çocuk Resimlerinde Depremi Yaşayan ve Yaşamayan İlkokul Öğrencilerinin Deprem ve Yardımlaşma Algısı

bir deneyim olabilir. Sanat, insanlar için bir terapi ve özgürleştirici bir deneyimdir. Sanatın terapi edici gücü, duygusal ve zihinsel sağlığımızı iyileştirmek ve kendimizi daha iyi hissetmemizi sağlamak için kullanılabilir. Sanat yapmak ayrıca, kaygıyı azaltmak, stresi yönetmek, özgüveni artırmak ve zihni sakinleştirmek gibi olumlu etkileri de vardır (San, 2021 & Acar, 2021).

Çizim, yapılandırılmamış olması, tanıdık bir etkinlik olması ve özellikle küçük çocuklar için popüler bir iletişim aracı olması nedeniyle çocuklar için kapsayıcı bir araştırma etkinliği olarak tanımlanmıştır (Barker & Weller, 2003 & Einarsdottir ve diğ. 2009). Resim, psikopatolojik açıdan çocuğu tanıtmada bir ölçüt olarak işlev görmekle birlikte, çocuğun zekâ, kişilik, yakın çevresi ve iş dünyası gibi özellikleri yansıtmada da önemli bir araçtır. Çocuklar dinamik bir varlıktır ve sanat, onların düşüncelerini ve duygularını ifade etmelerinde önemli bir rol oynar. Sanat, çocukların dünyayı algılama şekillerine ve kendilerini ifade etme çabalarına yansır (Yavuzer, 2013). Sabahattin Eyüboğlu (1962) bu konuda şöyle demektedir: "Çocuk, resim yoluyla kendi açısından en kestirme yoldan özentisiz ve yalın bir anlayışla ifade eder." Yani, çocukların resimleri, bir sanat kaygısı taşımasa da kendi dünyalarını yansıtmak için en doğal yollardan biridir. Çocuk çizimlerinin basit görsel sunumlardan ziyade çocukların dünya algılarının ifadeleri olduğu da kabul edilmektedir (Ring, 2006 & Einarsdottir ve diğ. 2009b). Bu anlamda, araştırmacılara, çocukların deneyimleri ve dünyalarını anlamaları konusunda fikir edinme fırsatı sağlarlar. Bu anlayış, anlam oluşturma ve dinamik sosyal inşa sürecinin bir parçası olarak kendini gösterir.

Çocukların çizimleri, düşüncelerini ve duygularını sözlü olarak yapamayacaklarını bir şekilde iletmelerine olanak tanıyan güçlü bir kendini ifade etme aracıdır. Çocuklar sanat yoluyla en içteki duygularını, umutlarını ve korkularını ifade edebilir ve dünyaya kendi benzersiz bakış açıları hakkında fikir verebilirler. Sanat aynı zamanda onların yaratıcılıklarını ve hayal güçlerini keşfederek yeni fikir ve kavramları denemelerine olanak tanır (Kehnemuyi, 2006). Çalışmalar, sanat terapisinin duygusal veya davranışsal sorunlarla mücadele eden çocuklara, duygularını keşfetmeleri ve ifade etmeleri için güvenli ve yargılayıcı olmayan bir alan sağlayarak yardımcı olabileceğini göstermiştir (Malchiodi, 2012; Reddy & Lepisto, 2016 & Altan ve Köse 2016).

Izadkhan ve Gibbs (2015)' e göre; depremle ilgili çizim yapan çocukların resimlerinde işlenen konu sıklıkları: uygun barınma (güvenli yer) %48,5, uygun olmayan barınma (güvenli olmayan yer) %3,9, depremin gerçek görüntüsü %28,2, depremlerin gerçek dışı görüntüsü %11,4, korku %4,5 ve binaların güçlendirilmesi %3,5'tir. Bu çalışmaya paralel olarak, Kahramanmaraş depreminden etkilenen 6-10 yaş grubu çocukların resimlerinin incelendiği nitel durum çalışmasında; travma temaları, yardım/korunma beklentileri ile duygusal tepkilerin yer aldığı gösterilmiştir (Alptekin, 2023). Dilmaç (2022); deprem mağduru çocukların resimleri aracılığıyla kaygı, depresyon ve özgüven düzeyleri hakkında çıkarımlar yapmış; çizim temaları ile psikolojik belirtiler arasında ilişki olduğunu belirtmiştir.

Bu bağlamda çocuk resimleri, depremlerin çocuklar üzerindeki psikolojik etkilerini yansıtabilir. Örneğin, çocukların depremlerden etkilendikleri ve yardımlaşmanın önemine dikkat çekilmesi için, çocukların resimlerinde deprem sonrası toplumsal dayanışma ve yardımlaşma görüntüleri çizilebilirler. Bu tür resimler ile çocuklar, depremin toplumsal etkilerini kavramış olduklarını ve insanların birbirlerine yardım etmelerinin önemi konusunda farkındalık kazanmış olduklarını ortaya koymaktadırlar.

Depremlerin psikolojik etkileri ve yardımlaşma kavramının çocuk resimlerine yansması önemli bir konudur. Çocukların deprem sonrası yaşadıkları psikolojik sorunlarla ilgili farkındalık yaratmak için, resimlerin kullanımının etkili bir araç olduğu söylenebilir. Bu tür resimler, çocuklara deprem sonrası dayanışma ve yardımlaşmanın önemini göstererek onları olası bir depreme hazırlıklı hale getirebilir. Tüm olumsuz şartlarda olduğu gibi doğal afetlerde de en çok etkilenen grubun çocuklar olduğunu söylemek mümkündür. Ülkemizde depremin yaşandığı günden itibaren hem devlet hem de millet olarak milli seferberlik şuuruyla hareket ederek yaralar sarılmaya çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda pek çok kurumda olduğu gibi Millî Eğitim Bakanlığı da “Türkiye Tek Yürek” sloganı ile bir yardım kampanyası yürütmüştür.

Sonuç olarak yukarıdaki açıklamalar bağlamında; bu çalışmada depremin, ilkokul öğrencileri üzerindeki etkisini resim analiziyle ortaya koyarak, depremi yaşayan ve yaşamayan çocuklar açısından farkı ele almak amaçlanmıştır. Bununla birlikte, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından okullarda “Türkiye Tek Yürek” sloganı ile yürütülen yardım kampanyasının depremi yaşamış ve yaşamamış ilkokul öğrencilerinde farkındalık oluşturup oluşturmadığını ortaya koymak amaçlanmıştır.

Bu çalışmanın sonuçlarının, deprem gibi doğal afetlere maruz kalındığında çocukların bu tür travmalara karşı güçlendirilmesi bağlamında birtakım önlemlerin alınması açısından önem taşımaktadır. Ayrıca okullarda yürütülen iyilik ve yardımlaşma değerine yönelik kampanyaların önemini vurgulaması ve bu tür faaliyetlere okullarda daha geniş yer verilmesi, böylece yeni yetişen kuşağın yardımlaşma, birlik, beraberlik değerini edinmesine katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Amaç

Bu araştırmada, depremin 7-10 yaş arasındaki ilkokul öğrencileri üzerindeki etkisini resim analizi ile ortaya koyarak, depremi yaşayan ve yaşamayan çocuklar açısından farkı ele almak amaçlanmıştır. Bununla birlikte, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından okullarda “Türkiye Tek Yürek” sloganı ile yürütülen yardım kampanyasının depremi yaşamış ve yaşamamış ilkokul öğrencilerinde farkındalık oluşturup oluşturmadığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmanın amacına bağlı olarak süreçte şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Depremi yaşayan ilkokul öğrencileri için “Deprem” ne ifade etmektedir?
2. Depremi yaşamayan ilkokul öğrencileri için “Deprem” ne ifade etmektedir?

3. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından okullarda “Türkiye Tek Yürek” sloganı ile yürütülen yardım kampanyasının, depremi yaşayan ve yaşamayan ilkökul öğrencilerinin resimlerine yansması nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasına göre desenlemiştir. Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde sunulmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma türü olarak belirtilmektedir (Creswell, 2016; Creswell, 2019; Creswell, 2020). Durum çalışmasında, bir veya daha fazla durum derinlemesine araştırılır. Ortam, kişiler, olaylar, süreçler vb. bir bütün olarak ele alınıp araştırılarak var olan durumdan nasıl etkilendiklerine odaklanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Durum çalışmasında, bireylerin deneyimlerine dayanarak kendilerini nasıl gördüklerini, bağlama göre algılarını ve duygularını ve bunların altında yatan sebepleri derinlemesine sorgulamayı sağlar (Gilham, 2000). Durum çalışmalarında neden ve nasıl soru kipleri araştırmanın derinleşmesini sağlar (Akar, 2019). Bu çalışmada çocukların deprem algıları detaylı bir şekilde ele alındığı için hem depremi yaşayan ilkökul öğrencilerinin hem de depremi yaşamayan ilkökul öğrencilerinin deprem algısına ayrı ayrı bakıldığı için bu çalışma durum desenlerinden iç içe geçmiş tek durum desenine uygundur. Durum çalışmalarında dört farklı desen olduğu bilinmektedir. Bu desenlerden biri iç içe geçmiş tek durum desendir.

İç içe geçmiş durum çalışması deseni, bir olgunun farklı alt birimlerde nasıl ortaya çıktığını karşılaştırmalı olarak inceleme olanağı sunduğu için bu araştırmanın amacıyla uyumludur. Yin’e (2018) göre iç içe geçmiş durum deseni, “durumun kendisini ve onun içerisindeki alt birimleri aynı anda analiz etmeye” imkân tanır ve böylece bağlama duyarlı fakat karşılaştırılabilir veriler üretir. Bu çalışmada depremi yaşamış (Şanlıurfa) ve yaşamamış (İstanbul) öğrencilerin deprem algılarının aynı üst kavram içinde, ancak farklı deneyim düzeylerine sahip alt birimler olarak ele alınması, desenin kuramsal gerekçesini güçlendirmektedir. Stake (2006), bu tür tasarımların özellikle katılımcıların bireysel anlamlandırmalarını ortaya koymak için çizim ve görüşme gibi nitel veri araçlarıyla birlikte kullanıldığında derinlemesine kavrayış sağladığını vurgular. Creswell ve Poth’a (2018) göre iç içe geçmiş nitel desenler, kültürel, çevresel ve bilişsel farklılıkların bir olguya nasıl yansıdığını çoklu veri kaynakları üzerinden bütüncül biçimde analiz etmeyi mümkün kılar.

Araştırma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem kullanılmıştır. Amaçlı örneklem yöntemi amaca en uygun olan örneklemeyi alır (Balci, 2018). Ölçüt örneklem yöntemi ise önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Marshall ve Rossman, 2014). Bu çalışmada amaçlı ölçüt örneklem yönteminin kullanılmasının sebebi

7-10 yaş arasındaki depremi yaşamış ve yaşamamış ilkokul öğrencilerinin belirlenmesi amaca ulaşmada en uygun örneklem görülmektedir.

Araştırmanın çalışma grubunu, 2022-2023 eğitim öğretim yılında Şanlıurfa Haliliye ilçesinde depremden önce farklı ilkokullarda eğitim almış, ancak deprem sonrası çadırlarda, camilerde ve okullarda barınarak eğitimine devam eden 7-10 yaş arasındaki öğrenciler ile İstanbul Başakşehir’de depremi yaşamamış ve eğitimine kesintisiz devam eden aynı yaş grubundaki öğrenciler oluşturmaktadır. 7-10 yaş grubunda, depremi yaşayan 25 öğrenci ve yaşamayan 25 öğrenci olmak üzere araştırmaya toplam 50 öğrenci dahil edilmiştir. Doğru bilgi alınamayacağı düşünülerek özel gereksinimli çocuklar (kaynaştırma öğrencileri) araştırmaya dâhil edilmemiştir. Türkçe dilini iyi bilmemeleri ve görüşme sorularını algılayamayacakları düşünülerek yabancı uyruklu öğrenciler de araştırmaya dâhil edilmemiştir.

Çalışma grubu oluşturulurken amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çocukların velilerine, çalışmayla ilgili hazırlanan onam formu doldurtularak ve deprem bölgesindeki velilerden sözlü olarak onamları alınarak çocuklar araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırmaya onay veren velilerin öğrencileri çalışma grubunu oluşturmuştur. Gruba ait demografik bilgileri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Cinsiyet	f			
Depremi yaşayan				
Kız	15			
Erkek	10			
Depremi yaşamayan				
Kız	13			
Erkek	12			
Eğitim Durumu	İlkokul	Ortaöğretim	Yüksek Öğretim	
Depremi yaşayan				
Anne	4	20	1	
Baba	3	22	0	
Depremi yaşamayan				
Anne	4	15	6	
Baba	2	17	7	

Doğal Afetlerde Çocuk: Çocuk Resimlerinde Depremi Yaşayan ve Yaşamayan İlkokul Öğrencilerinin Deprem ve Yardımlaşma Algısı

Tablo 1’de görüldüğü gibi, öğrencilerin %56’sı (n=28) kız, %44’ü (n=22) erkektir. Depremi yaşayan öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna bakıldığında; 4’ü ilkokul, 20’sinin ortaöğretim, 1’inin yükseköğretim mezunu olduğu görülürken; babalarının 3’ünün ilkokul, 22’sinin ortaöğretim mezunu olduğu görülmektedir. Depremi yaşamayan öğrencilerin annelerinin 4’ü ilkokul, 15’i ortaöğretim, 6’sı yükseköğretim mezunu olduğu görülürken; babalarının 2’si ilkokul, 17’si ortaöğretim, 7’si yükseköğretim olduğu görülmektedir. Bulgulardan yola çıkarak depremi yaşamayan çocukların anne-babalarının eğitim durumunun depremi yaşayan çocuklarınkinden daha ileri seviyede olduğunu söyleyebiliriz.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veriler, depremin 7-10 yaş arasındaki ilkokul öğrencileri üzerindeki etkisini çeşitli parametreler açısından açıklamak amacıyla yarı-yapılandırılmış görüşmelerden ve öğrenci resimlerinden elde edilmiştir. Nitel araştırma metodlarından en yaygın kullanılanı görüşmedir. Görüşmede başvurulan en temel yöntem sözlü iletişimidir. Görüşmeyi kullanan nitel araştırmacıların bu metodun özelliklerine, hazırlık ve gerçekleştirme süreçlerine ilişkin eğitimden geçmiş olması gerekir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile sağlanan en önemli kolaylık görüşmenin önceden hazırlanmış görüşme protokolüne bağlı olarak sürdürülmesi nedeniyle daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi sunmasıdır (Creswell, 2016 & Creswell, 2019 & Creswell, 2020 & Yıldırım ve Şimşek, 2016). Görüşme formunda 4 soru yer almaktadır. Bu sorular alan yazın taranarak araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Sorular alt problemlere uygun olacak şekilde yarı yapılandırılmış hale getirilmiştir. Veri toplama aracının güvenilirlik ve geçerliğini sağlamak için alanda çalışan, 2 akademisyen ve 1 öğretmenden oluşan üç uzmanın görüşü alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda forma son şekli verilmiştir. Görüşme formunun ön denemesi olarak, 2. 3. ve 4. sınıflardan birer öğrenciyle görüşme yapılmış, resim çizmesi istenmiştir. Böylece amaca uygunluğu ve anlaşılabilirliği belirlenmiştir. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla ve resim analizi kullanılarak toplanmıştır. Veri toplama araçları çeşitlendirilerek araştırmanın geçerliğini artırmak amaçlanmıştır.

Verilerin Toplanma Süreci

6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye’de yaşanan Kahramanmaraş merkezli iki büyük depremin ardından, 2022-2023 eğitim öğretim yılında depremi yaşayan Şanlıurfa Haliliye ilçesinde farklı ilkokullarda öğrenim görmekte olup deprem sonrası çadırda, camide, okulda barınan ve buralarda eğitim ve öğretim gören 7-10 yaş aralığındaki 25 ilkokul öğrencisi ile depremi yaşamamış İstanbul Başakşehir’de bir ilkokulda öğretim gören 7-10 yaş aralığındaki 25 ilkokul öğrencisi olmak üzere araştırmaya toplam 50 öğrenci dahil edilmiştir. 25 gün boyunca önce öğrencilerle görüşme yapılmış, görüşmeler yüz yüze ve birebir olarak gerçekleştirilmiştir. Öğrencilere “Türkiye tek yürek” sloganı ile ilgili ve depremlerle ilgili 4 soru yöneltilip cevapları ses kayıt cihazı ile alınarak kaydedilmiştir. Görüşme

öncesinde öğrencilerin ailelerinden onam formu doldurtularak görüşme izni alınmış ve ebeveynleri bilgilendirilerek izinleri alındıktan sonra kayıt yapılmıştır. Her bir görüşme ortalama 20 dk. sürmüştür. Görüşmelerden sonra ses kayıtlarındaki görüşme kayıtları yazıya geçirilmiştir. Daha sonra “Ülkemizde yaşanan depremle ilgili bir resim çizer misin?” yönergesi verilerek resim çizmeleri istenmiştir.

Geçerlilik ve Güvenirlik

Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenirliği için; iki farklı araştırmacı tarafından resimlerin analizi eş zamanlı yapıp karşılaştırılmıştır. Böylece güvenirliliği sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca öğrenci resimleri alınıp araştırmacılar tarafından saklanmıştır. Durum araştırmalarında güvenirliliği arttırmak için yapılan çalışmaların belgelendirilmesi ve verilerin farklı araştırmacılar tarafından analizi yapılabilir (Creswell,2019).

20 dakikalık görüşmelerle toplanmış olan veriler yazıya dökülmüş ve görüşleri teyit ettirmek amacıyla öğrencilere tekrar okutulmuş ardından görüşmeyi yapmayan araştırmacılara okutulmuştur. Böylece çalışmanın geçerliliği sağlanmıştır. Araştırmanın iç geçerliliği için, öğrencilerin görüşleri doğrudan alıntılarla verilmiştir. Ayrıca yaptıkları resimlerden doğrudan örneklere yer verilerek iç geçerlilik artırılmaya çalışılmıştır. Araştırmaya katılımda gönüllülük esası gözetilmiştir. Resim çizmeyi bırakmak isteyen öğrenciler çalışmadan ayrılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde yöntem olarak betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analizde araştırma problemi ile bağlantılı olarak nelerin söylendiği ya da ne tür sonuçların ortaya konduğu belirlenmektedir. Betimsel analizle amaçlanan, ham verilerin okuyucunun anlayabileceği ve isterlerse kullanabileceği bir biçime sokulmasıdır. Elde edilen veriler öncesinde tanımlanan temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu çözümlemede, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir (Creswell, 2016; Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Bu çalışmanın betimsel analizinde, veriler daha önce belirlenmiş sorulara göre sınıflandırılmıştır. Sınıflandırma işlemi, verilerin mantiki bir sıraya konularak betimlenmesiyle (sınıflandırılmasıyla) gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmalarda geçerliliği oluşturmayı sağlayan, araştırma alanına yatkınlık, yüz yüze görüşmeler yoluyla derinlemesine bilgi toplama, gözlemler yoluyla bilgi toplama, elde edilen bilgilerin doğrulanması için alana geri gidebilme ve ek bilgi toplama olanağının olmasıdır (Creswell, 2019 & Creswell, 2020). Bu çalışmada, katılımcılardan görüşme yoluyla doğrudan bilgi edinilerek verilerin değerlendirilmesi gerçekleştirilmiştir. Depremi yaşamış ve depremi yaşamamış öğrencilerle yapılan görüşmeler analiz edilmiştir. Görüşme sorularından elde edilen veriler Word dosyasına geçirilmiştir. Veriler araştırmacılar tarafından tekrar tekrar okunarak analizi yapılmış ve fikir birliğine varılmıştır. Nitel analiz sırasında, kaydedilmiş ve yazıya dökülmüş görüşmelerden doğrudan alıntılar yapılarak elde edilen veriler desteklenmiştir. Öğrencilere çizdirilen resimlerin analizi ise; “Şematik

Doğal Afetlerde Çocuk: Çocuk Resimlerinde Depremi Yaşayan ve Yaşamayan İlkokul Öğrencilerinin Deprem ve Yardımlaşma Algısı

Evreye ait çizgisel gelişim özellikleri dikkate alınarak resimler figür, renk, mekân ve içerik açısından değerlendirilerek yapılmıştır.

Bulgular

Depremi yaşayan ve yaşamayan öğrencilerin deprem algılarını, yaptıkları resimlerin incelenmesi ve görüşme sorularına verdikleri cevaplar ışığında çözümlenmeye çalıştığımız araştırmamıza ilişkin bulgular, belirlenen alt temalar ile analiz edilip sunulmuştur. Resimlerin incelenmesi için dört tema; görüşme soruları için ise bir tema olmak üzere toplam beş tema ile bulgular ele alınmıştır.

Resimlerin Renkli ve Siyah-Beyaz Oluşuna İlişkin Bulgular

Depremi yaşayan ve yaşamayan öğrencilerin resimleri renk açısından incelendiğinde aşağıdaki tabloda yer alan veriler elde edilmiştir.

Tablo 2

Depremi Yaşayan ve Yaşamayan Çocukların Resimlerinde Renk

	Erkek	Kız	Toplam
Depremi Yaşamayan Çocukların Resimlerinde Renk			
Siyah Beyaz	3	1	4
Renkli	10	11	21
Depremi Yaşayan Çocukların Resimlerinde Renk			
Siyah Beyaz	4	3	7
Renkli	6	12	18

Tablo 2.'ye göre depremi yaşamayan 25 öğrenciden 4'ünün siyah beyaz, 21'inin renkli resimler yaptığı görülürken; depremi yaşayan 25 öğrenciden 7'sinin siyah beyaz, 18'inin renkli resimler yaptığı görülmektedir. Depremi yaşamayan öğrencilerde renkli resim yapma oranının daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Resimlerde Yer Alan Figür Türüne İlişkin Bulgular

Depremi yaşayan ve yaşamayan öğrencilerin resimlerinde yer alan figürlerin türüne baktığımızda her iki grupta bazı farklılıkların olduğu görülmektedir.

Tablo 3

Depremi Yaşamayan ve Yaşayan Çocukların Resimlerinde Figür

Figür	Erkek	Kız	Toplam
Depremi Yaşamayan Çocukların Resimlerinde Figür			
Yıkılmış, Hasarlı Bina	3	6	9
Sel	-	-	-
Üzgün İnsan	5	3	8
Mutlu İnsan	2	3	5
Elleri Çok Büyük Çizilmiş İnsan	1	1	2
Hasarlı Bina İçinde Kalmış Kişi	2	1	3
Kar Yağışı	-	-	-
Polis Arabası	1	-	1

Figür	Erkek	Kız	Toplam
Araba	2	-	2
Depremi Yaşayan Çocukların Resimlerinde Figür			
Yıkılmış, Hasarlı Bina	6	8	14
Korkmuş İnsan	6	6	12
Kar Yağışı	2	4	6
Araba İçinde Oturan İnsan	-	4	4
Ağaç	2	2	4
Sel	1	3	4
İfadesiz İnsan	2	1	3
Elleri Çok Büyük Çizilmiş İnsan	2	1	3
Hasarlı Bina İçinde Kalmış Kişi	1	2	3
Polis Arabası	2	1	3
Mezar	1	1	2
Göçük Altında Kalan İnsan	1	1	2

Tablo 3'e bakıldığında, depremi yaşayan çocukların resimlerinde yıkılmış bina ve mutsuz insan ifadelerinin yaşamayan öğrencilere oranla daha fazla iken; depremi yaşamayan öğrencilerin resimlerinde umutlu/mutlu insan ifadesinin ve yardım sloganlarının daha çok yer aldığı görülmektedir. Aşağıda bu yargıyı destekleyecek bazı öğrenci resimlerine yer verilmiştir.

Şekil 1

Depremi Yaşamayan 3. Sınıf Erkek Öğrencinin Resmi

Şekil 2

Depremi Yaşamayan 4. Sınıf Kız Öğrencinin Resmi

Şekil 1’de depremi yaşamayan 3. Sınıfa devam eden erkek bir öğrencinin çalışması görülmektedir. Resminin merkezinde “Türkiye Tek Yürek” sloganına yer vermiştir. Şekil 2’de depremi yaşamayan 4. Sınıfa devam eden bir kız öğrencinin çalışmasında konuşma balonlarını kullandığı aklından geçen endişelerin ve bu endişelerini giderecek çözüm yollarının yer aldığı, her şeye rağmen umutlu olduğu görülmektedir.

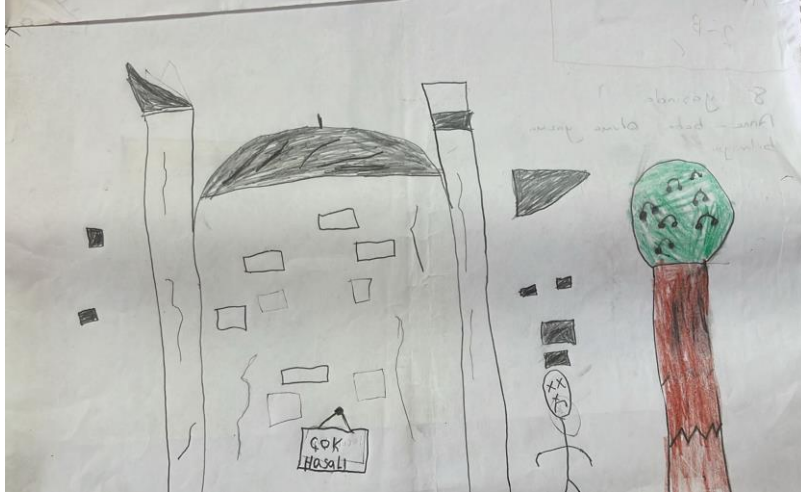
Şekil 3

Depremi Yaşayan 3. Sınıf Erkek Öğrencinin Resmi

Şekil 4

Depremi Yaşayan 3. Sınıf Erkek Öğrencinin Resmi

Şekil 5

Depremi Yaşayan 3. Sınıf Kız Öğrencinin Resmi

Şekil 3, çocuğun deprem anına dair belirsizlik ve kaygı duygularını yansıtmaktadır. Gri tonlar, karanlık atmosfer ve binalardaki detaylar, çocuğun yaşadığı çevresel değişimi ve bunu gözlemleyiş biçimini ortaya koyar. Ortadaki enkaz yığını ve içindeki figürler, çocuğun olayın etkilerini zihinsel olarak anlamlandırmaya çalıştığını düşündürmektedir. Şekil 4, deprem sonrası karşılaşılan durumların çocuğun hafızasında nasıl iz bıraktığını göstermektedir. "Çok Hasarlı" tabelası ve çizilen yüz ifadesi, çevresel gözlemlerle birlikte duygusal etkilenmeyi de yansıtır. Yapıların biçimi ve figürlerin ifadesi, yaşanan olayın ciddi bir deneyim olarak algılandığını düşündürür. Şekil 5 ise yapısal yıkımı ve çevredeki değişimi oldukça belirgin biçimde ifade etmektedir. Renkli enkazlar ve dağılmış parçalar, çocuğun dikkatini çeken detayları ön plana çıkardığını göstermektedir. Bu çizim, çocuğun fiziksel çevredeki değişiklikleri gözlemleyerek ifade etme çabasını yansıtır.

Resimde Geçen Mekân Türüne İlişkin Bulgular

Depremi yaşayan ve yaşamayan öğrencilerin resim çalışmalarında yer alan mekân türlerine ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4

Depremi Yaşamayan ve Yaşayan Çocukların Resimlerinde Mekân

Mekân	Erkek	Kız	Toplam
Depremi Yaşamayan Çocukların Resimlerinde Mekân			
Ev Çevresi (Sokak)	7	9	16
Yer Altı	1	-	1
Göçük Altı	2	1	3
Depremi Yaşayan Çocukların Resimlerinde Mekân			
Cami Etrafı	2	1	3
Ev Çevresi (Sokak)	13	6	19
Yer Altı	1	-	1
Göçük Altı	1	1	2

Tablo 4'ten elde edilen bulgular incelendiğinde, depremi yaşayan ve yaşamayan öğrenci gruplarının her ikisinin de mekân olarak çoğunlukla ev çevresi veya sokak kullandığı görülmektedir. Sayısal olarak baktığımızda depremi yaşayan öğrencilerin sokak ve ev çevresi kullanma oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca depremi yaşayan öğrencilerin yaşamayanlardan farklı olarak mekân seçiminde cami kullandıkları da görülmektedir.

Resimlerin Tema ve Genel İçerik Türüne İlişkin Bulgular

Depremi yaşayan ve yaşamayan öğrencilerin resimlerinde tema ve içerik türüne ilişkin tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 5

Depremi Yaşamayan ve Yaşayan Çocukların Resimlerinde Tema ve İçerik

Tema ve İçerik	Erkek Kız Toplam		
Depremi Yaşamayan Çocukların Resimlerinde Tema ve İçerik			
Duygu İfadesi İçeren Yazılar	2	3	5
Yapının Hasar Durumunu İfade Eden Yazı	1	1	2
Durum Bilgisi Veren İfade	1	2	3
Yardım İfadeleri	6	8	14
Ev Dışında Bir Yerde Konaklama	1	-	1
Depremi Yaşayan Çocukların Resimlerinde Tema ve İçerik			
Duygu İfadesi İçeren Yazılar	2	3	5
Yapının Hasar Durumunu İfade Eden Yazı	2	1	3
Durum Bilgisi Veren İfade	3	3	6
Evin Katlarını Gösteren Numaralar	1	2	3
Gece	-	1	1
Ev Dışında Bir Yerde Konaklama	4	2	6

Tablo 5 incelendiğinde depremi yaşamayan öğrencilerden 14'ünün resimlerinde yardım, yardım etme, yardımlaşma gibi ifadelerin yer aldığı görülürken, depremi yaşayan öğrencilerin çalışmalarında yardıma ilişkin herhangi bir ifade yer almadığı görülmektedir. Ayrıca depremi yaşayan öğrencilerin durum bilgisi (hasarlı evde bulunmak, enkaz altındayım vb.) ifade eden içerikli resimlerinin de yaşamayanlara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

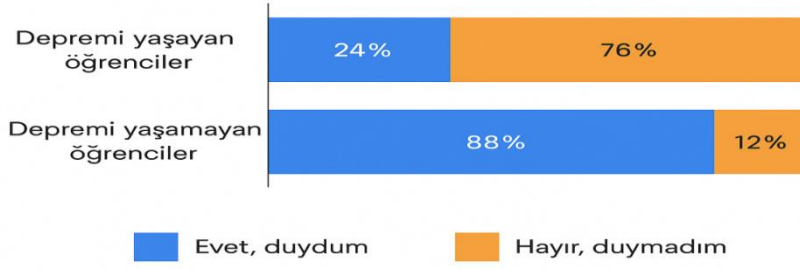
“Türkiye Tek Yürek” Sloganını İlişkin Bulgular

Araştırmaya dâhil edilen öğrencilere dört sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Bu formda yer alan “Türkiye Tek Yürek” sloganını ilişkin soruların cevapları aşağıda ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Şekil 6

Sloganı Duydunuz Mu Sorusuna Verilen Cevaplar.

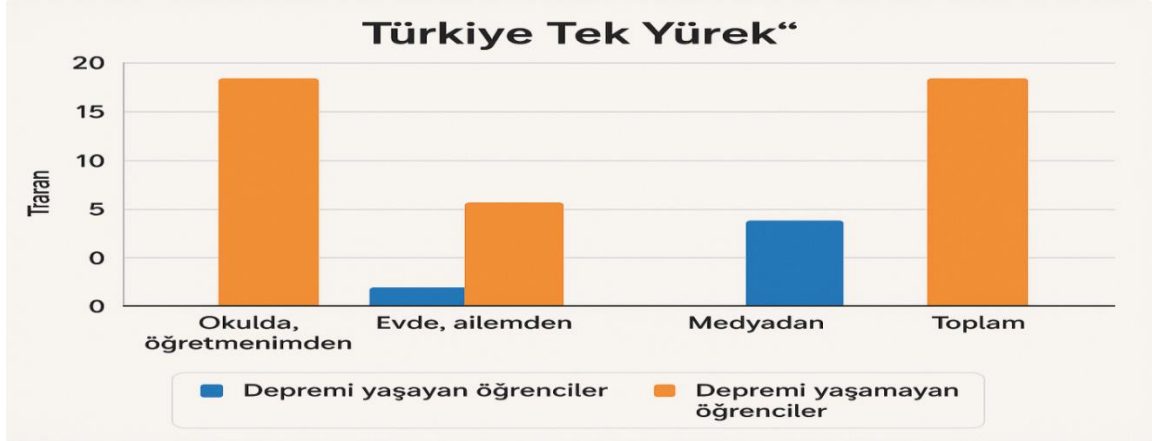
'Türkiye Tek Yürek' Sloganını duydun mu?

Görüşme formunun ilk sorusu olan "Türkiye Tek Yürek" sloganını duydun mu? sorusuna verilen cevaplara baktığımızda depremi yaşamayan öğrencilerin çoğunluğunun "Türkiye Tek Yürek" sloganını duyduğunu (n.22); depremi yaşayan 25 öğrenciden ise sadece 6 öğrenci duyduğunu ifade etmiştir.

Şekil 7

"Türkiye Tek Yürek" Sloganı Duyma Kaynağı

"Katılımcı çocuklara yöneltilen "Türkiye Tek Yürek' sloganını nereden duydun?" sorusuna verilen cevaplara bakıldığında, depremi yaşamayan öğrencilerin büyük çoğunluğunun(n:18) sloganı okulda öğretmeninden duyduğunu ifade etmişlerdir. Evde, ailemden diyenler(n:4), medyadan duydum diyenler (n:1)dir. Depremi yaşamayan çocukların ifadelerine göre, sloganla en çok televizyon, aile üyeleri ve öğretmenler aracılığıyla karşılaşıldığı belirlenmiştir. Örneğin, K4 numaralı katılımcı, "Televizyondan duydum. Annemin telefonunda videolar gördüm." ifadesini kullanırken; K9, "Ailemden duydum, öğretmenim de söyledi." şeklinde yanıt vermiştir. Benzer şekilde, E3 numaralı katılımcı da,

“Annemden duydum, televizyonda gördüm.” ifadesiyle bu durumu teyit etmektedir. Depremi yaşamış çocukların yanıtlarında da benzer biçimde televizyon ve haber kaynakları öne çıkmaktadır. Örneğin, DE1⁴ “Televizyondan duydum”, DK2 “Sloganı haberden duydum” ve DK8 “Sloganı televizyonda ATV’de gördüm” ifadelerini kullanmıştır. DE5 ise, “Televizyondan duydum; mesaj ve başış yazıyordu” diyerek televizyon içerikleri aracılığıyla hem slogan hem de başış çağrılarıyla karşılaştığını belirtmiştir.

Şekil 8 “Türkiye Tek Yürek” Sloganı İfade Ettiği Anlam

Görüşme formunda yer alan “Türkiye Tek Yürek” slogan senin için neyi ifade ediyor? sorunun cevaplarına bakıldığında depremi yaşamayan öğrencilerin cevaplarında yardımlaşma(n:19), iş birliği(n:10), birliktelik(n:8) ve vatan sevgisi(n:6), içerikli yanıtlar verdiği görülmektedir.

Öğrencilerin büyük kısmının cevaplarında “yardımlaşma” şeklinde cevap verdiği bulgusuna ulaşılmıştır.

“Türkiye Tek Yürek” slogan senin için neyi ifade ediyor? sorusuna depremi yaşamayan çocukların verdiği ifadeler aşağıda verilmiştir.

K6: Benim için yardımlaşmayı ifade ediyor. Depremde evleri yıkılmış insanlara yardımcı olmak aklıma geliyor.

E12: Zor zamanlarda birlikte olmalıyız, bize ihtiyacı olanlara yardım etmeliyiz. Bana bunu anlatıyor. Okulumuzda yardım kolileri hazırladık. Hatay’daki insanlara gönderdik.

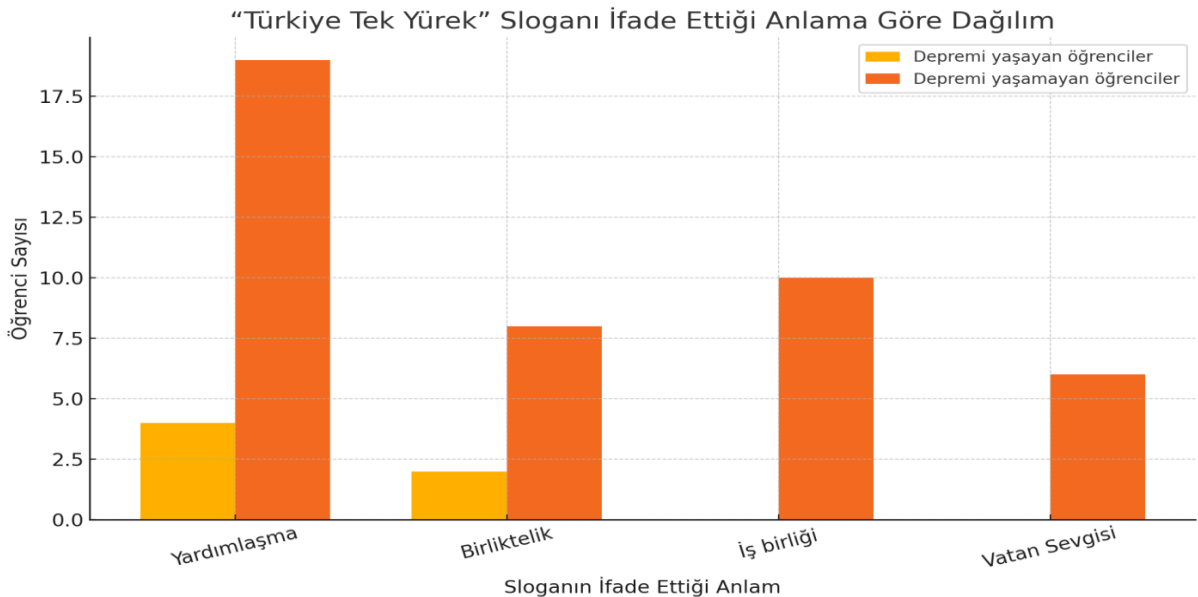
E8: Ülkemizde çok büyük bir deprem oldu. Oradaki çocukların bizim yardımımıza ihtiyacı var. Yardım ve dayanışmayı anlatıyor.

Bu slogan senin için neyi ifade ediyor? sorusuna depremi yaşayan çocukların verdiği ifadeler aşağıda verilmiştir.

DK3: “Deprem olduğunda bir sürü insan enkaz altında kaldı. AFAD gelerek onları kurtardı. Herkes çocuklarını okula göndermeye korktu biz de okulumuza gelemedik. Türkiye’deki herkes çok üzgündü yardım etmek istedi buna da “Türkiye Tek Yürek” denildi.

DE1: “Yağmurla beraber deprem olmaya başladı. O gece çok korktum ama herkes yardım etti bize biz de mahallede yardım topladık televizyonda bir programda gördüm para toplanıyordu, ismi de Tek Yürek Türkiye’ydi”.

⁴ Depremi yaşamış çocukları belirtmek amacıyla, kız çocukları için 'D.K.', erkek çocukları için ise 'D.E.' kısaltmaları kullanılmıştır.

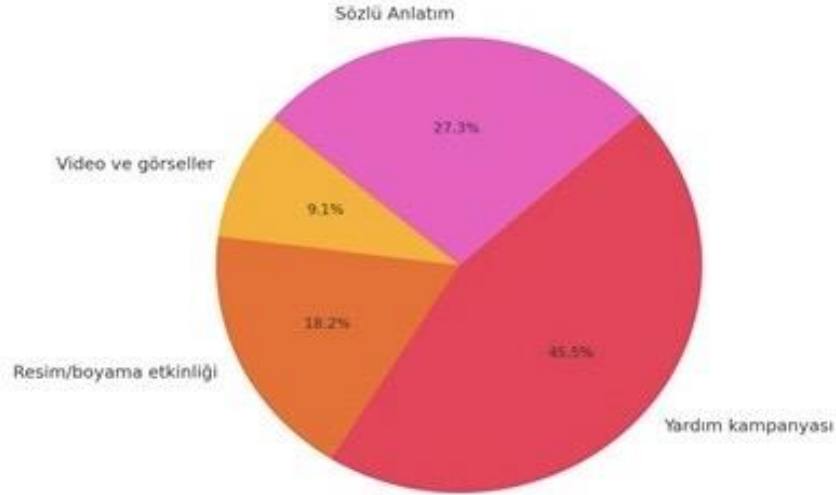

Doğal Afetlerde Çocuk: Çocuk Resimlerinde Depremi Yaşayan ve Yaşamayan İlkokul Öğrencilerinin Deprem ve Yardımlaşma Algısı

DK12 “Türkiye Tek Yürek demek herkesin deprem için üzülmesi bir şey yapması demek bence ben de çok üzüldüm okula gelemedik okula gelince de bize öğretmenimiz depremin geçtiğini anlattı ama iyi birer insan olup bir gün bina yaparsak sağlam bina yapıp insanların ölmesine engelleyebiliriz dedi”.

Şekil 9

Öğretmenin “Türkiye Tek Yürek” Sloganı Öğretme Tekniği

Görüşme formunda yer alan “Öğretmeniniz bu konuyu derste nasıl işledi?” sorunun cevaplarını incelendiğinde, depremi yaşamayan öğrencilerin çoğunluğu yardım kampanyası(n:15) ve sözlü anlatım(n:9) şeklinde ifade etmişlerdir. Depremi yaşayan çocuklara böyle bir eğitim verilmediği için bu soru yöneltilmemiştir.

“Öğretmeniniz bu konuyu derste nasıl işledi?” sorusuna depremi yaşamayan çocukların verdiği ifadeler aşağıda verilmiştir.

K5: Bizim öğretmenimiz akıllı tahtadan deprem ile ilgili videolar izletti. Türkiye’deki herkesin deprem bölgesinde yaşayan insanlara yardım ettiğini söyledi. Yardım kampanyasına biz de katıldık. Bizim sınıf yiyecek kolileri hazırladı ve Kahramanmaraş’a gönderdik.

E4: Öğretmenimiz derste anlattı. Orada yaşayanların hayatının çok zorlaştığını söyledi. Çadırlarda yaşayan insanların videolarını izledik. Yardım kampanyasına katıldık. Onlar için yardım kolileri hazırladık.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada depremi yaşayan ile yaşamayan 7-10 yaş aralığındaki öğrencilerin deprem ve yardımlaşma algıları resim inceleme tekniği ve yarı yapılandırılmış gözlem sorularına verilen cevaplar ile ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda oluşturulan araştırma sorularına yanıt aranmıştır.

Araştırmanın yanıt aradığı ilk soru “Depremi yaşayan ilkökul öğrencileri için deprem ne ifade etmektedir?” şeklindedir. Bu sorunun yanıtına ulaşmak üzere depremi yaşayan öğrencilerin resimleri incelenmiş olup belirlenen alt temalar altında ele alınmıştır. Öğrencilerin resimleri incelendiğinde 25 öğrenciden 18’inin renkli resim yaparken; 7’sinin siyah beyaz resim yaptığı gözlenmiştir. Depremi yaşayan çocukların resimlerinde yıkılmış binaların ve mutsuz insan ifadelerinin sıklıkla yer aldığı

görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin resimlerinde “enkaz altındayım, evim yıkıldı, ailemi kaybettim vb...” durum ifade eden yazılara yer verdiği gözlenmiştir. Öğrencilerin maruz kaldıkları durumu ifade ederken kendi gözlem ve yaşantılarından yola çıkarak resimle bunu anlattıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca paralel olarak Özsoy (2012), öğrencilerin, çizimlerinde genellikle yakın çevrelerinde sıklıkla gördükleri ve hakkında bilgi sahibi oldukları varlıkları çizmeye meyilli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çalışmamızda depremi yaşayan öğrencilerin deprem algılarına yaptıkları resimler yoluyla ulaşmaya çalışırken özellikle mekân ve figür kullanımında farklılıklar olduğu (ağaç, araba, cami, ambulans, ev, okul vb.) görülmüştür. Bu sonuca benzer olarak, Pınar ve Yakışan (2016), ilkökul öğrencilerinin çevre kavramları ile ilgili çizimlerini analiz ettikleri çalışmalarında, öğrencilerin çizimlerinde farklı kavramlar, figürler kullandıklarını ifade etmişlerdir. Depremi yaşamış olmanın öğrenci çizimlerine belirgin biçimde yansıdığı; travmatik yaşantıların çocukların algı, duygu ve düşünce süreçlerini etkileyerek resim içeriklerini şekillendirdiği bilinmektedir. Travma araştırmaları, çocukların yaşadıkları yoğun korku, kontrol kaybı ve belirsizlik duygularını dışavurumcu araçlar olan çizimler yoluyla sembolik biçimde ifade ettiklerini göstermektedir (Creswell & Poth, 2018; Stake, 2006). Bu nedenle deprem deneyimi olan çocukların çizimlerinde yıkım, tehlike, yardım arayışı ve yoğun duygu gibi temaların daha sık görülmesi, travmanın psikolojik etkilerinin doğal bir sonucudur. Çizimlerdeki bu farklılıkların, çocukların yaşantısal etkilerle başa çıkma süreçlerinin ve psikososyal destek gereksinimlerinin anlaşılması açısından önemli ipuçları sunduğu söylenebilir.

Araştırmanın ikinci sorusu ise “Depremi yaşamayan ilkökul öğrencileri için deprem ne ifade etmektedir?” şeklinde belirlenmiştir. Depremi yaşamayan öğrencilerin resimleri incelendiğinde 21’inin renkli, 4’ünün ise siyah beyaz resimleri yaptığı görülmüştür. Depremi yaşayan öğrencilerle kıyasladığımızda, depremi yaşamayan öğrencilerde siyah beyaz resim yapma oranının daha az olduğunu söyleyebiliriz. Burkitt ve diğerleri (2003), çocuk resimlerinde renklerin özelliklerini inceledikleri araştırmalarında, çocukların “kötü” figürler ve olumsuz durumlar için en sık kullandıkları rengin siyah olduklarını ifade etmişlerdir. Bu araştırmanın sonucundan yola çıkarsak; doğal bir afet olan depremin de etkileri sebebiyle olumsuz sonuçlar oluşturması çocukların zihinlerinde olumsuz bir durum olarak algılanıp renk seçimlerinde siyah kullanmalarına yol açmış olabilir. Depremi yaşamayan öğrencilerin resimlerinde daha çok renk kullanmaları depreme maruz kalmadıklarından kaynaklanıyor olabilir. Depremi yaşamayan öğrencilerin resimlerinde yer alan insan figürlerinin yüz ifadelerine ve konuşma balonlarına baktığımızda gülen, umutlu, çare arayan, çözüm üreten, yardım etmek isteyen, birlik ve beraberliği vurgulayan duygu ve düşüncelerin olduğu görülmektedir.

Araştırmanın cevap aradığı son soru “Millî Eğitim Bakanlığı tarafından okullarda “Türkiye Tek Yürek” sloganı ile yürütülen yardım kampanyasının, depremi yaşayan ve yaşamayan ilkökul öğrencilerinin resimlerine ve görüşlerine yansımaları nasıldır?” şeklindedir. Bu soruya yanıt aramak için depremi yaşayan ve yaşamayan öğrencilerin hem resimleri incelenmiş hem de görüşme sorularına

Doğal Afetlerde Çocuk: Çocuk Resimlerinde Depremi Yaşayan ve Yaşamayan İlkokul Öğrencilerinin Deprem ve Yardımlaşma Algısı

verdikleri cevaplar değerlendirilmiştir. Dört soruluk bir formdan oluşan görüşme sorularına depremi yaşayan ve yaşamayan öğrencilerin verdiği cevaplar belirgin biçimde farklılık göstermektedir. Bunun en önemli nedeni olarak depremi yaşayan Urfa Haliliye’de öğrenim gören öğrencilerin uygun şartlar sağlanamadığından henüz yüz yüze eğitime geçememiş olması gösterilebilir. Bununla birlikte depremin hemen akabinde Türkiye genelinde yürütülen yardım kampanyalarının büyükşehirlerde iyi organize edilmesi, özellikle çalışmanın uygulandığı Başakşehir ilçesinde sosyo ekonomik durumun diğer bölgelere nispeten daha iyi olması kampanyanın bilinirliğini ve başarısını arttırmış olabilir. Çalışmamızda depremi yaşamayan çocukların anne babalarının eğitim durumu, yaşayanlara oranla daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Çocukların yardım kampanyasını öğrenmelerinde bu durumun da etkisinin olduğunu söylemek mümkündür. Bu sonuca benzer olarak, Sadık ve diğerleri (2011), sosyo ekonomik durumları farklı olan iki grup öğrenci üzerinde çevre kirliliği algısını belirlemek istedikleri çalışmalarında öğrencilerin yaptıkları resimleri incelemiş, her iki grubun çevre kirliliği algısının farklı olduğu, sosyo-ekonomik durumun bunun üzerinde etkili olabileceği bulgusuna ulaşmıştır.

“Türkiye Tek Yürek” söylemi, 2023 depremleri sonrasında toplumsal dayanışmayı artıran bir sosyal uyum ve toplumsal dayanışma olarak ele alınabilir. Sosyal öğrenme kuramına göre çocuklar, yardım ve dayanışma davranışlarını medya, okul etkinlikleri ve toplumsal kampanyalar aracılığıyla gözlemleyerek içselleştirirler (Bandura, 2001). Sosyal sermaye kuramı ise bu tür kampanyaların topluluklar arası güveni, aidiyeti ve karşılıklı destek ilişkisini güçlendirdiğini; özellikle okul temelli etkinliklerin çocuklarda sosyal davranışları pekiştirdiğini vurgular (Putnam, 2020). Bu nedenle deprem sonrası yardım temalarının hem medyada hem okullarda görünür olmasının, çocukların dayanışma algısını şekillendiren güçlü bir kültürel ve sosyal çerçeve oluşturduğu ifade edilebilir.

Buyurgan ve Uysal’ın (2018) çalışmasında çocukların “savaş” kavramını resimlerinde yoğun şiddet sahneleriyle betimlemeleri, olumsuz olaylardan en çok etkilenen grupların başında çocukların geldiğine işaret etmektedir. Benzer biçimde bu araştırmada da depremi yaşayan çocukların çizimlerinde yıkım ve olumsuz duygulanımın daha belirgin olması, doğal afetlerin çocuklar üzerinde derin etkiler bırakabildiğini göstermektedir. Bu noktadan hareketle, bulguların yorumlanmasında deprem deneyiminin yanı sıra çocukların içinde bulunduğu sosyo-ekonomik koşulların da (örn. aile kaynakları, ebeveyn eğitimi, destek ağları) dikkate alınması önemlidir.

Bu çalışmada gruplar arasında ebeveyn eğitim düzeyi bakımından belirgin bir ayrışma görülmektedir. Depremi yaşamayan grupta annelerin yükseköğretim mezunu olma oranı (6/25) depremi yaşayan gruba göre (1/25) daha yüksektir; benzer biçimde babalarda da yükseköğretim mezuniyeti depremi yaşamayan grupta (7/25) yer alırken depremi yaşayan grupta (0/25) görülmemektedir. Ebeveyn eğitim düzeyi tek başına sosyo-ekonomik durumun (SES) tamamını temsil

etmese de, çocukların bilgiye erişimi, afet eğitimine maruziyeti, ev içi iletişim kalitesi, duygusal destek ve baş etme kaynakları gibi süreçlere işaret eden önemli bir bağlamsal değişkendir (Peek, 2008; Pfefferbaum ve diğ., 2015). Dolayısıyla “depremi yaşama” deneyimi kadar, bu deneyimin hangi sosyo-ekonomik koşullarda yaşandığı da çocukların depremi anlamlandırma biçimini etkileyebilmektedir. Bu bağlamsal farklılık, resimlerde gözlenen bazı örüntüleri açıklamada yardımcı olabilir. Örneğin renk kullanımı, çocukların duygusal durumunu ve algısal yoğunluğu yansıtan göstergelerden biri olarak ele alınmaktadır. Bulgularımızda depremi yaşayan çocukların resimlerinde siyah-beyaz kullanımının (7/25) depremi yaşamayan gruba (4/25) göre daha fazla olması; buna karşılık depremi yaşamayanların renkli resim oranının daha yüksek görünmesi (21/25) gruplar arası deneyim farkının yanı sıra, stres yükü, güvenlik hissi ve günlük yaşamın istikrarlılığı gibi SES ile ilişkili etkenlerin de rol oynayabileceğini düşündürmektedir. Literatür, afet sonrası süreçlerde ekonomik kayıp, barınma sorunları, yer değiştirme ve okul kesintisi gibi “ikincil stresörlerin” çocukların duygusal uyumunu zorlaştırabildiğini; bu durumun da anlatım biçimlerine yansiyabildiğini vurgular (Pfefferbaum ve diğ., 2015). Figür düzeyindeki bulgular da bu yorumu destekler niteliktedir. Depremi yaşayan çocukların resimlerinde yıkılmış/hasarlı bina (14) ve özellikle korkmuş insan (12) figürlerinin belirginleşmesi; ayrıca göçük altında kalan insan, mezar gibi daha ağır kayıp temalarını içeren öğelerin yalnızca bu grupta görülmesi, doğrudan deneyimin “somut ve travmatik hatıra” boyutunu düşündürmektedir. Buna karşın depremi yaşamayan çocukların resimlerinde üzgün insan (8) ve mutlu insan (5) figürlerinin birlikte yer alması, depremi daha çok dışarıdan edinilen bilgi ve sosyal temsiller üzerinden (ör. haberler, anlatılar, sınıf içi konuşmalar) anlamlandırma olasılığına işaret edebilir. Bu noktada ebeveyn eğitim düzeyi yüksek olan ailelerde çocukların deprem hakkında daha yapılandırılmış bilgi, hazırlık davranışları ve duygu düzenleme açısından desteklenmesi mümkün olabileceğinden, “depremi yaşamama” grubunda depremi daha az tehditkâr ya da daha yönetilebilir bir çerçevede temsil etme eğilimi görülebilir (Yıldız ve diğ., 2020; Yıldız ve diğ., 2023). Bu nedenle bulgular, çocukların deprem ve yardımlaşma algısının yalnızca “depremi yaşama/yaşamama” değişkeniyle değil, aynı zamanda ailelerin sosyo-ekonomik kaynaklarıyla ilişkili bağlamsal özelliklerle de şekillenebileceğine işaret etmektedir. Gelecek çalışmalarda ebeveyn eğitimi yanında hane geliri, konutun yapısal güvenliği, afete maruz kalma şiddeti (kayıp/yaralanma/ev hasarı), yer değiştirme ve afet eğitimi alma gibi değişkenlerin birlikte ele alınması, çocuk çizimlerindeki içerik farklarının daha güçlü biçimde açıklanmasına katkı sağlayabilir.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Doğal Afetlerde Çocuk: Çocuk Resimlerinde Depremi Yaşayan ve Yaşamayan İlkokul Öğrencilerinin Deprem ve Yardımlaşma Algısı

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Harran Üniversitesi

Etik değerlendirme kararının tarihi: 14.04.2023 tarihli oturumunda alınan 2023/42 sayılı karar

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: E-76244175-050.01.04-220208

Yazarların Katkı Oranı

Bu araştırmada (1. yazar %50, 2. yazar %30, 3.yazar %20) katkı sunmuştur.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması teşkil edebilecek herhangi bir durum yoktur.

Kaynaklar

- Afşaroğlu-Eren, E. (2017). Çocuğun kendi dili içinden resmini değerlendirmek: Duygu ve renk çemberi ile çocuk resimlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Beşerî Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 3(2), 158–182.
- Akar, H. (2019). Eğitimde nitel araştırma desenleri. In A. Saban & A. Ersoy (Eds.), *Eğitimde nitel araştırma desenleri* (ss. 140–177). Anı Yayıncılık.
- Aksu, G. G., & İmrek, Y. (2023). The earthquake disaster in Türkiye: A review from child and adolescent psychiatry perspective. *Düzce Medical Journal*, 25(1), 6–14. <https://doi.org/10.18678/dtfd.1271852>
- Alkan, N. Ü. (1999). 1995 Dinar depremi. *Türk Psikoloji Bülteni*, 5(14), 59–60.
- Bandura, A. (2001). Social cognitive theory of mass communication. *Media Psychology*, 3(3), 265–299. https://doi.org/10.1207/S1532785XMEP0303_03
- Barka, A., Altunel, E., & Akyüz, S. (2000). *Yeryüzü ve deprem*. Boyut Matbaacılık.
- Barker, J., & Weller, S. (2003). “Is it fun?” Developing children-centred research methods. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 23(1–2), 33–58.
- Bikçe, M. (2015, October 14–16). Türkiye’de hasara ve can kaybına neden olan deprem listesi (1900–2014) [Conference presentation]. 3. *Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı*, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, Türkiye.
- Burkitt, E., Barrett, M., & Davis, A. (2003). Children’s colour choices for completing drawings of affectively characterised topics. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 44(3), 445–455.
- Buyurgan, S., & Uysal, Y. (2018). Türkiye’de yaşayan Suriyeli ilkökul öğrencilerinin “savaş” kavramına yönelik resimlerinin analizi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 68, 41–54.
- Buyurgan, S., & Buyurgan, U. (2020). *Sanat eğitimi ve öğretimi: Eğitimin her kademesine yönelik yöntem ve tekniklerle* (Geliştirilmiş 7. bs.). Pegem Akademi.
- Cox, S. (2005). Intention and meaning in young children’s drawing. *International Journal of Art & Design Education*, 24(2), 115–125.
- Creswell, J. W. (2016). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (S. B. Demir, Çev.; 3. bs.). Eğiten Kitap.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (4th ed.). Sage.

- Creswell, J. W. (2019). *Karma yöntem araştırmalarına giriş* (M. Sözbilir, Çev.). Pegem Akademi.
- Creswell, J. W. (2020). *Nitel araştırma yöntemleri* (M. Bütün & S. B. Demir, Çev.). Siyasal Kitabevi.
- Einarsdottir, J., Dockett, S., & Perry, B. (2009). Making meaning: Children's perspectives expressed through drawings. *Early Childhood Development and Care, 179*(2), 217–232.
- Erdem, N. P. (1982). *Mühendislik jeolojisi*. Yıldız Üniversitesi Matbaası.
- Ergünay, O. (1996). Afet yönetimi nedir? Nasıl olmalıdır? In T. Tankut (Ed.), *Erzincan ve Dinar deneyimleri ışığında Türkiye'nin deprem sorunlarına çözüm arayışları: TÜBİTAK Deprem Sempozyumu* (Ankara, 15–16 Şubat 1996) bildiriler kitabı (ss. 263–272). Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK).
- Erol, M., & Özdemir, F. (2024). Returning to education after the earthquake in the perspective of teachers in provinces declared as disaster areas: Problems and solution suggestions. *Sakarya University Journal of Education, 14*(1), 60–78.
- Gillham, B. (2000). *Case study research methods*. Continuum.
- Izadkhah, Y. O., & Gibbs, L. (2015). A study of preschoolers' perceptions of earthquakes through drawing. *International Journal of Disaster Risk Reduction, 14*, 132–139.
- Miller, T. W., & Başoğlu, M. (1992). Posttraumatic stress disorder: The impact of life stress events on adjustment. *Integrative Psychiatry, 7*, 209–217.
- Mitchell, T., Haynes, K., Hall, N., Choong, W., & Oven, K. (2008). The roles of children and youth in communicating disaster risk. *Children, Youth and Environments, 18*(1), 254–279.
- Ökten, M. S., & Kayaalp, A. (2024). Afetlerin gölgesinde çocuklar: Depremler sonrası psikolojik tepkiler ve iyileşme süreci. *Eren Dergisi, 3*(5), 51–61.
- Özsoy, S. (2012). *İlköğretim öğrencilerinin çevre algılarının çizdikleri resimler aracılığıyla incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Aksaray Üniversitesi].
- Peek, L. (2008). Children and disasters: Understanding vulnerability, developing capacities, and promoting resilience—An introduction. *Children, Youth and Environments, 18*(1), 1–29.
- Penrose, A., & Takaki, M. (2006). Children's rights in emergencies and disasters. *The Lancet, 367*(9511), 698–699.
- Pınar, E., & Yakışan, M. (2018). İlkokul öğrencilerinin çevre kavramları ile ilgili çizimlerinin analizi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8*(1), 97–113.
- Pfefferbaum, B., Jacobs, A.K., Houston, J.B. et al. Children's Disaster Reactions: the Influence of Family and Social Factors. *Curr Psychiatry Rep 17, 57* (2015). <https://doi.org/10.1007/s11920-015-0597-6>Punch, S. (2002). Research with children: The same or different from research with adults? *Childhood, 9*(3), 321–341.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.
- Ring, K. (2006). Supporting young children drawing: Developing a role. *International Journal of Education Through Art, 2*(3), 195–209.
- Sadık, F., Çakan, H., & Artut, K. (2011). Çocuk resimlerine yansıyan çevre sorunlarının sosyo-ekonomik farklılıklara göre analizi. *İlköğretim Online, 10*(3), 1066–1080.

Doğal Afetlerde Çocuk: Çocuk Resimlerinde Depremi Yaşayan ve Yaşamayan İlkokul Öğrencilerinin Deprem ve Yardımlaşma Algısı

- Souran, A. (2003). *Türkiye depremlerinin istatistiksel analizi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi].
- Stake, R. E. (2006). *Multiple case study analysis*. Guilford Press.
- Şahin, C. (1991). *Türkiye afetler coğrafyası*. Gazi Üniversitesi Yayınları.
- Williams, S. (1995). *The psychological consequences of earthquakes and other disasters on children and youth*. Special Education Service. <https://www.eqc.govt.nz/resilience-and-research/research/search-all-research-reports/the-psychological-consequences-of-earthquakes-and-other-disasters-on-children-and-youth/>
- Yavuzer, H. (2013). *Resimleriyle çocuk* (17. bs.). Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Güncellenmiş 11. bs.). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, A., Dickinson, J., Priego-Hernández, J., & Teeuw, R. (2023). Children's disaster knowledge, risk perceptions, and preparedness: A cross-country comparison in Nepal and Turkey. *Risk Analysis*, 43(4), 747–761. <https://doi.org/10.1111/risa.13937>
- Yıldız, A., Teeuw, R., Dickinson, J., & Roberts, J. (2020). Children's earthquake preparedness and risk perception: A comparative study of two cities in Turkey, using a modified PRISM approach. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 49, Article 101666. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2020.101666>

Extended Abstract

Introduction

Earthquakes are among the most destructive natural disasters that deeply affect societies, particularly children, who are developmentally vulnerable and highly sensitive to environmental disruptions. Studies emphasize that children experience disasters differently from adults, often expressing fear, uncertainty and loss through nonverbal channels (Peek, 2008; La Greca et al., 2010). Türkiye's geographical location on active fault lines makes earthquakes a recurring reality, shaping children's perceptions and emotional responses (Özmen, 2019).

Following the catastrophic earthquakes of 6 February 2023, millions of children were exposed to direct or indirect trauma. According to previous research, children who experience disasters firsthand frequently externalize traumatic memories in their drawings, using darker colors, chaotic compositions, or fragmented figures that reflect post-traumatic stress (Malchiodi, 1998; Terr, 2013). However, children who only learn about disasters through media or adult explanations tend to produce symbolic, less affect-laden representations where concepts such as danger, rescue, and solidarity are foregrounded (Cohen & Mannarino, 2015).

Drawing, therefore, functions as both a meaning-making tool and an accessible communication method for children. It enables researchers to analyze emotional states that may not be articulated verbally. Given this theoretical background, the present study investigates how the 2023 Kahramanmaraş earthquakes are represented in the drawings of children who experienced the disaster and those who did not, and how the nationwide solidarity initiative “Türkiye Tek Yürek” is embedded in their visual expressions.

The study seeks to contribute to the literature by (1) comparing disaster-related themes across groups, (2) identifying indicators of emotional distress versus symbolic understanding, and (3) examining the role of sociocultural narratives—particularly national solidarity—reflected in children’s visual productions.

Method

This study adopts a qualitative research design based on an embedded single-case approach (Yin, 2018). The primary case consists of children’s earthquake perceptions, with sub-cases defined as “experienced” and “non-experienced” groups. Criterion sampling was applied to recruit 50 students aged 7–10: 25 residing in Şanlıurfa who directly experienced the 2023 earthquakes, and 25 residing in İstanbul who did not.

Data Collection

Data were gathered through two complementary tools:

1. **Children’s Drawings:** Students were asked to draw “what comes to mind when they think of an earthquake.”
2. **Semi-Structured Interviews:** Follow-up interviews explored the meaning behind the drawings, feelings during the drawing process, and perceptions of the “Türkiye Tek Yürek” solidarity initiative.

All interviews were audio-recorded and transcribed. Ethical approval was obtained, and parental consent was secured.

Data Analysis

The drawings were analyzed through thematic content analysis following figure, color, spatial use, and emotional-symbolic content categories (Koppitz, 1968; Golomb, 2004). Interview data were coded using inductive thematic analysis. To ensure credibility, two independent researchers coded the data, and discrepancies were resolved through consensus. Member checking and expert review were employed to strengthen confirmability and dependability.

Result and Discussion

The findings reveal clear thematic differences between the two groups. Children who directly experienced the earthquake frequently drew collapsed or severely damaged buildings, crying or frightened figures, and chaotic outdoor scenes such as dust clouds, sirens, or rescue teams, often using

dark colors like black, brown and grey. These visual elements are consistent with trauma indicators identified in previous studies, including heightened emotional intensity, disrupted spatial organization and restricted color use (Malchiodi, 2005; Terr, 2013). Interview responses further supported these observations, as children described fear, helplessness and vivid memories of nighttime shaking or evacuation. In contrast, children who did not experience the earthquake used broader color ranges and more balanced compositions, depicted symbolic imagery such as seismic waves, rescue teams or helping hands, and demonstrated conceptual understanding rather than emotional distress. Their drawings frequently emphasized unity and solidarity, often through national symbols or scenes of collective action, aligning with evidence suggesting that indirect exposure to disasters results in more abstract and socially oriented representations (Cohen & Mannarino, 2015). Regarding the “Türkiye Tek Yürek” campaign, both groups referenced the theme; however, the non-experienced group integrated it more symbolically, drawing hearts, flags and cooperative figures and using supportive messages such as “birlikte güçlüyüz.” This pattern reflects the influence of public narratives and media on children’s prosocial and collective identity expressions (Bandura, 2009). Overall, the results demonstrate that children’s drawings clearly differentiate between lived and imagined disaster experiences: directly affected children tend to produce emotionally saturated, trauma-oriented imagery, whereas non-affected children highlight solidarity, rescue efforts and national unity. These findings underscore the value of art-based methods in post-disaster psychological assessment and educational practice (Malchiodi, 2005) and point to the importance of incorporating expressive arts into psychosocial support programs, enhancing disaster education in schools and reinforcing national solidarity messages that foster collective resilience. Future studies may extend this work by examining longitudinal changes or exploring regional differences in children’s meaning-making processes.

Copyrights

Copyright for this article is retained by the author(s), with first publication rights granted to the Journal. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license (CC BY NC SA) (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>)